

Феномен соціальної комунікації в інформаційному суспільстві

Надія Гаврилюх

Кафедра теорії та історії культури Львівський національний університет імені Івана Франка, УКРАЇНА, м.Львів,
вул.Університетська, 1, E-mail: n_havrylyukh@yahoo.com

Abstract – The specialties of communication process under circumstances of society of information formation are analyzed. Typical characteristics of communication in modern culture in circumstances of computerization and informatization are defined. The results of influence of these processes for individual and socialcultural levels of human life were turn out.

Ключові слова – culture, information, society of information, telecommunication, Internet.

I. Вступ

У світі відбувається становлення глобального комунікаційного простору, що має суттєвий вплив на всі сторони життя суспільства, окремої людини та всіх компонентів системи культури. Для різних країн світу ці революційні зміни до такої міри важливі, що мають чималий вплив на всі елементи соціальної системи та системи комунікації, а, отже, це також дає право говорити про новий спосіб життя. Ми увійшли в такий етап власного розвитку, коли інформація стала однією з цінностей у житті людини. На думку дослідника Реймана Л. Д., у зв'язку з такими змінами зростає роль телекомунікації (теле – початкова частина складних слів, яка означає відстань, дію на великих відстанях) – процесу передачі та обміну інформації на відстані між різними суб'єктами[4, 4].

II. Постановка проблеми

Комунікація за своєю суттю є явищем соціальним, що забезпечує одну з базових потреб людини – потребу у взаємодії, спілкуванні, в ході реалізації якої людина опановує своє буття. В межах телекомунікації найважливішими характеристиками інформації стають обсяг, спосіб кодування та швидкість передачі. Вона відіграє все більше значення у процесах задоволення потреб в інформації та у розвитку суспільства загалом. Відмовляючись від монологізму філософія сьогодні акцентує увагу на соціальності суб'єкта культури, який не може існувати як замкнена одиниця, а лише у комунікації, взаємодії з іншими. Людина не є лише наслідком соціальних систем чи об'єктом управління, а й суб'єктом власного життя, в тому числі суспільного та культурного.

Метою цієї доповіді є розкриття особливостей сучасних комунікаційних процесів у суспільстві, за умов переходу інформаційних та комунікаційних послуг у ряд послуг першої необхідності, що говорить про їх високу соціальну значимість.

Комунікація сьогодні все більше пронизує всі сфери людського життя. Інформація ж, що циркулює по каналах комунікації перетворює суспільство в інформаційне. Ракітов А. сформулював основні особливості такого суспільства:

1.Можливість для будь-якого суб'єкта макро- чи мікросоціального середовища отримати будь-яку інформацію та знання необхідних для життєдіяльності, розвитку та творчості;

2.Наявність для таких цілей відповідної сучасної технологічної бази;

3.Наявність інфраструктур, які здатні забезпечити створення національних інформаційних ресурсів;

4.Прискорення автоматизації та роботизації всіх сфер виробництва та управління;

5.Радикальні зміни в самому мікро середовищі з розвитку сфери інформаційної діяльності та послуг. Тобто, забезпечення всього соціокультурного циклу відповідними каналами комунікації та обслуговуючим персоналом. У результаті інформатизації виникає інформаційне суспільство головним об'єктом управління в якому стають не матеріальні об'єкти, а символи, ідеї, образи, інтелект та знання[3, 32-33].

III. Нові засоби соціальної комунікації та наслідки їх впливу на культуру

Бурхливий ріст обсягів інформації з середини 20 століття, на думку дослідників, породив інформаційну кризу, в основі якої лежать такі суперечності:

1).відбувається ріс об'ємів інформації, яка задовольняє різноманітні потреби, але разом з тим циркулює багато непотрібної для користувача інформації; 2).накопичений величезний інформаційний потенціал, але у зв'язку з обмеженими фізичними та технічними можливостями скористатись ним неможливо[4, 4]. Інформатизація суспільства пов'язана із забезпеченням зацікавлених суб'єктів достовірними, вичерпними знаннями у всіх видах людської діяльності. Тобто інформатизація є більш широким поняттям[4, 4-5].

Процеси інформатизації суспільства сьогодні скеровані на створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб кожного, що ґрунтується на формуванні та використанні інформаційних ресурсів. Інформатизація нетотожна комп'ютеризації суспільства, але ці процеси тісно пов'язані між собою. В межах комп'ютеризації розвивається та втілюється технічна база опрацювання та накопичення інформації. Комп'ютер, на думку науковців, став не лише втіленням найсучасніших комунікаційних технологій, а й додатком людини, який доповнює її можливості та допомагає вирішувати різноманітні питання як зі сфери побуту, так і з галузі науки та мистецтва.

Вплив комп'ютеризації на розвиток суспільства настільки значний, що змушує підлаштовуватись під ці процеси всю соціальну систему. Алгоритмізація природної мови для процесу спілкування з комп'ютером здійснюється за рахунок мінімізації змісту використовуваних понять, які мають бути

зрозумілими для більшості людей. З одного боку, це універсальний засіб опрацювання текстів та справжній помічник, який сприяє універсалізації мовних засобів вираження. Проте з іншого - це, на думку Войскунського, може привести до комп'ютерної раціоналізації людського мислення[1]. Проявом цього типу раціональності може стати втрата людиною здатності діалектично сприймати світ, знизити її інтуїтивні та творчі здібності.

Інтернет перетворився у надзвичайно важливий фактор індивідуального та суспільного розвитку. Можна побачити, що середовище Інтернет є практичним втіленням деяких теоретичних уявлень піонерів екологічної науки. Зокрема П. Тейяр де Шарден зауважив: "...Ноосфера прагне стати замкненою системою, де кожен елемент окремо бачить, відчуває, страждає так само як і всі інші, і одночасно з ними"[5, 199]. Ця система чи не найбільше підходить для передбаченої Тейяром де Шарденом синхронізації процесів перцептивної, мотиваційної та емоційної регуляції діяльності у багатьох співдіючих суб'єктів.

Розширюючи можливості взаємодії між культурами сучасні засоби комунікації водночас створюють цілий ряд комунікативно-психологічних проблем та перш за все проблему адаптації до них людини. Змінюється якість інформації, яка передається не лише на рівні понять, що вимагає її внутрішнього осмисленого опрацювання, але і на рівні образів. Зовні інформація стає більш доступною і легкою для сприйняття. Це збільшує швидкість її опрацювання і накопичення. Водночас це веде до небачених раніше можливостей зміни змісту, навіть до повного викривлення при збереженні видимої об'єктивності. Пов'язані ці процеси з тим, що візуально-образна інформація сприймається суб'єктом як більш об'єктивна. Як результат текст як певна система зафіксованих понять, надає людині можливість його аналітично опрацювати.

Науковці наголошують, що насправді розвиток виключно інформаційно-комп'ютерної технології, не пов'язаної з реальними перетвореннями речовини та енергії, сприяє лише вдосконаленню методів перерозподілу вже існуючих благ і становленню попнауки, спрямованої на беззмістовне ущільнення інформаційного середовища людини та досягнення власних цілей, далеких від здобуття нового знання[1, 77-78; 4, 8-9]. Відбувається загальна декультуризація соціуму, пов'язана з розвитком (і навіть ренесансом) хибних форм креатосфери, що поширюються і в мистецтві (маскультура), і в освіті (формування обмеженої еліти і маси працівників для універсамів, "макдональдсів" та складальних конвеєрів), і в науці. При цьому паралельно з деградацією справжньої культури (мистецтва, науки, релігії) розгортається процес технологічного ускладнення матеріальних носіїв псевдокультурних феноменів Людина-творець перетворюється на "фахівця" та "клієнта", підпорядкованого розтиражованим стандартам

"суспільства споживання", маскультури і корпоративної ідеології. Водночас у культурі, напевно, вперше виникає можливість великого синтезу між всіма сферами творчої діяльності. Ця інтеграція методів з різних сфер науки, що, на думку Тофлера, веде до збільшення взаєморозуміння "двох культур", проте не руйнує їх специфіки, відмінностей в об'єктах та цілях творчості, що в них розвиваються[6, 30]. Зокрема Інтернет є однією з найбільш перспективних на сьогодні технічних можливостей забезпечити міжкультурну взаємодію, співпрацю, чи за висловом П. Тейяра де Шардена, об'єднати всіх суб'єктів, які населяють Землю в "одну замкнену систему"[4].

Сьогодні, на думку Міронова В. В., швидше спостерігаємо процес необхідної адаптації культури до глобального інформаційного простору, який зараз формується. Як наслідок розпочинається руйнування локального характеру культури[2, 36-37]. Сучасний комунікаційний простір сам створює способи спілкування, змушуючи культури розмовляти цією мовою. Вона втрачає свою головну особливість, яка є характерною для епохи локальних культур, – стаціонарність, завершеність, наявність відповідних культурних опозицій. Тому якщо говорити про "кризу культури", то, на думку Міронова В. В., потрібно інтерпретувати її перш за все як різку зміну комунікаційного простору, який все більше руйнує кордони між культурами та створює умови для формування нового типу культурної цілісності[2, 36].

Висновок

Формування сучасного інформаційного суспільства, в якому основними об'єктами управління стали ідеї, образи, інтелект та знання відобразилось і на комунікаційних процесах. Мова, як основний засіб спілкування людей, стала алгоритмізованою, відбувається мінімізація змісту понять та їх спрощення. Це звичайно збільшує швидкість опрацювання та накопичення інформації, проте веде теж до зміни змісту або повного його викривлення при збереженні видимої об'єктивності.

Література

- [1] Войскунский А. Е. Метафоры Интернета. // Вопросы философии. – 2001, № 11. – С. 64 – 79.
- [2] Мионов В. В. Коммуникационное пространство как фактор трансформации современной культуры и философии. // Вопросы философии. – 2006, № 2. – С. 27 – 43.
- [3] Ракитов А. И. Философия компьютерной революции. – М.: Политиздат, 1991. – 286 с.
- [4] Рейман Л. Д. Информационное общество роль телекоммуникации в его становлении. // Вопросы философии. – 2001, №3. – С. 3-9.
- [5] Тейяр де Шарден П. Феномен человека. – 2-е изд. – М.: Наука, 1987. – 240с.
- [6] Тоффлер А. Футурошок. СПб.: Лань, 1997. – 461 с.